

PARTIZANSKA KNJIGA

Edicija
Tekstopolis
Knjiga 55

PARTIZANSKA KNJIGA

Naslov originala
Heinrich Böll
Doktor Murkes gesammeltes Schweigen und andere
Satiren

Copyright © © 1958, 1987, 1996, 2000, 2005–2007, Verlag
Kiepenheuer & Witsch, Cologne/Germany

© za srpsko izdanje Partizanska knjiga, 2022.

© za prevod: Fondacija S. Fišer po nalogu književne mreže
TRADUKI

Објављивање овог дела подржала је књижевна мрежа ТРАДУКИ коју чине Савезно министарство за европске и међународне послове Републике Аустрије, Министарство спољних послова Савезне Републике Немачке, Швајцарска фондација за културу „Про Хелвечија“, Удружење преводитељки и преводилаца (Центар за књижевност Беч) по налогу Савезног министарства уметности, културе, јавне управе и спорта Републике Аустрије, Гете институт, Јавна агенција за књигу Републике Словеније, Министарство културе и медија Републике Хрватске, Министарство за социјална питања и културу Кнежевине Лихтенштајн, Фондација за културу Лихтенштајн, Министарство културе Републике Албаније, Министарство културе и информисања Републике Србије, Министарство културе Румуније, Министарство просвјете, науке, културе и спорта Црне Горе, Министарство културе Републике Северне Македоније, Министарство културе Републике Бугарске, Сајам књига у Лајпцигу и Фондација „С. Фишер“.

Urednici
Srđan Srđić
Vladimir Arsenić

Hajnrih Bel

**Sabrano ćutanje doktora
Murkea**
i druge satire

S nemačkog preveo Dragoslav Dedović

Kikinda, 2022.

Sabrano ćutanje doktora Murkea

Svako jutro kada bi ušao u zgradu radija, Murke bi se podvrgavao jednoj egzistencijalnoj gimnastičkoj vežbi: uskočio bi u kružni lift, takozvani paternoster, ali ne bi izlazio na drugom spratu, gde mu se nalazila kancelarija, već bi pustio da ga lift ponese naviše, pokraj trećeg, četvrtog, petog sprata. I svaki put bi ga spopao strah kada bi se lift uzdigao iznad petog sprata i platforma kabine se škripeći uvukla u prazan prostor, gde su je podmazani lanci, uljem namazane šipke i stenjući metalni mehanizam gurali iz pokreta nagore u pokret nadole, a Murke bi pun strave zurio u jedinu površinu u zgradi koja nije omalterisana, udahnuo bi kad bi se kabina ispravila, prolazeći kroz otvor, kad bi se ponovo uklopila i polako počela da tone, pokraj petog, četvrtog, trećeg sprata; Murke je znao da je njegov strah neosnovan: samo se po sebi razume da se nikada ništa ne bi desilo, a i kad bi se desilo, on bi u najgorem slučaju bio upravo gore, kad bi se lift zaustavio, i tamo bi bio zatvoren jedan sat, maksimalno dva. Uvek je imao neku knjigu u torbi, uvek cigarete; ali otkako je podignuta zgrada radija, pre tri godine, lift nijednom nije zakazao. Bilo je dana kada bi ljudi pitali gde je, dana kada se Murke morao odreći četiri i po sekunde straha, i tih je dana bio razdražljiv i nezadovoljan, kao ljudi koji

nisu doručkovali. Njemu je taj strah bio potreban kao drugima kafa, ovsena kaša ili voćni sok.

Kada bi posle iskočio iz lifta na drugom spratu, gde je bilo smešteno odeljenje Kulturna reč, bio je vedar i opušten, baš kao što je vedar i opušten svako ko voli svoj posao i razume se u njega. Otključao bi vrata svoje kancelarije, polako koračao do svoje fotelje, seo bi i zapalio cigaretu: uvek bi bio prvi na poslu. Bio je mlad, inteligentan i drag, a čak i njegovu uobraženost, koja bi se katkad nakratko ispoljila, čak i nju bi mu oprostili, pošto se znalo da je studirao psihologiju i doktorirao s najboljim ocenama.

*

Sada je Murke već dva dana imao poseban razlog da se odrekne svog doručkovanja straha: morao je da dođe u zgradu radio-televizije već u osam, da odmah krene u studio i otpočne s poslom, jer je od generalnog direktora dobio nalog da oba predavanja o suštini umetnosti, koja je veliki Bur-Malotke snimio na magnetofon, montira shodno instrukcijama Bur-Malotkea. Bur-Malotke, koji je konvertirao za vreme religioznog oduševljenja godine 1945, dobio je odjednom, „preko noći“, kako je rekao, „religiozne nedoumice“ i osećao se „odjednom optuženim da je sukrivac za versku prenatrpanost radija“, te je došao do zaključka da je potrebno precrtati Boga, kojeg je u oba svoja predavanja o suštini umetnosti često citirao, i zameniti ga formulacijom koja je više odgovarala mentalitetu za koji se pre 1945. izjašnjavao;

Bur-Malotke je predložio direktoru da reč Bog zameni formulacijom „ono više biće koje poštujemo“, ali je odbio da ponovo čita predavanja. Zamolio je da se Bog iseče iz predavanja i da se ubaci „ono više biće koje poštujemo“. Bur-Malotke je bio direktorov prijatelj, ali nije to bio uzrok direktorovog izlaženja njemu u susret: Bur-Malotkeu se naprosto nije protivrećilo. On je napisao brojne knjige esejističko-filozofsko-kulturnoistorijskog sadržaja, sedeo je u redakcijama tri časopisa i dvoje novina, bio je glavni lektor najvećeg izdavača. Pokazao je spremnost da u sredu na petnaest minuta dođe u radio-televizijsku zgradu i da „ono više biće koje poštujemo“ kaže u mikrofonski onoliko puta koliko se Bog pojavljivao u njegovim predavanjima. Ostatak je prepuštao tehničkoj inteligenciji ljudi s radija.

*

Za generalnog direktora je bilo teško da nađe nekoga kome bi mogao da poveri taj posao; doduše, setio se Murkea, ali to što mu je Murke tako iznenada pao na pamet učinilo ga je sumnjičavim – bio je vitalan i zdrav čovek – pa je tako razmišljao čak pet minuta: pomislio je na Švendlinga, na Humkokea, na gospođicu Broldin, ali je opet došao do Murkea. Generalni direktor nije voleo Murkea; on ga je, doduše, zaposlio čim su mu ga predložili, zaposlio ga je kao što to radi direktor zoološkog vrta čija ljubav u stvari pripada kunićima i srnama, ali, naravno, nabavlja i grabljivice, jer i takve zveri spadaju u zoološke vrtove – ali ljubav direktora pripadala je upravo kunićima i srnama, a Murke je za

njega bio intelektualna zver. Naposljetku je pobedila njegova vitalnost i on je Murkeu dao nalog da montira predavanja Bur-Malotkea. Oba predavanja su bila najavljena za četvrtak i petak, a Bur-Malotkeova savest se pobunila u noći između nedelje i ponedjeljka – čovek bi mogao i da se ubije, bilo bi isto kao kad bi protivrećio Bur-Malotkeu, a generalni direktor je bio odveć vitalan da bi pomislio na samoubistvo.

Tako je Murke u ponedjeljak posle podne i u utorak ujutro tri puta preslušao oba polusatna predavanja o biću umetnosti, isekao je reč Bog, razmišljajući – u malim pauzama koje je pravio dok je nemo pušio s tehničarem – o vitalnosti generalnog direktora i o niskom biću koje je Bur-Malotke poštovao. Nikada nije pročitao ni redak od Bur-Malotkea, nikada ranije nije čuo nijedno njegovo predavanje. U noći između ponedjeljka i utorka sanjao je stepenice, koje su bile tako visoke i strme kao Ajfelov toranj, a on se penjao, ali je uskoro primetio da su stepenici bili namazani sapunom, a ispod je stajao generalni direktor vičući: „Hajmo, Murke, napred... pokažite šta znate... hajmo!” U noći između utorka i srede san je bio sličan: Ništa ne sluteći, na nekom vašaru je otišao do tobogana, platio je trideset pfeniga nekom čoveku koji mu je izgledao poznato, a kad je došao do tobogana, video je da je dugačak najmanje deset kilometara, znao je da ne može nazad, i setio se da je čovek kojem je dao trideset pfeniga bio generalni direktor – nijednog jutra posle tih snova nije mu bila potrebna jutarnja porcija straha, gore, u praznom prostoru lifta.